

בגמ': למעלה מעשרים אמה כו' לא שלטא ביה עינא.

הנה בגמ': כאן מבואר, דלגבי סוכה וכן לגבי קורה בעי שיהי' שלטא ב' עינא ולכן למעלה מכ' אמה פסולים. וכתב הרה"ח ר' אברהם נח קליין שליט"א לבאר לפי"ז מה שהביא רש"י (במדבר ט, יט) מחז"ל: שנינו במלאכת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה וכו' כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה וכו'. ולכאורה יש להבין למה נקט והמשיל את עמוד הענן דוקא כמין קורה או כמין סוכה.

ולא יוסבר, שכן בקורה שהיא במבוי, וכן בסוכה יש הדין של עד עשרים אמה, והטעם משום ששלטא בה עינא. והתורה באה ללמדנו כי בני ישראל בכל מהלכם במדבר ראו בחוש שה' מוליכם ומשגיח עליהם. ולפיכך פותחת מסכת עירובין בקורה שלמעלה מעשרים, וגם מסכת סוכה מתחיל בסוכה למעלה מעשרים שלמטה מעשרים שלטא ביה עינא.

ואפשר שנרמז גם לקמן בפרשת שלח (יד, ה) ובלשון התורה "אשר עין בעין נראה אתה" - עין בעין נראה, ששלטא ביה עינא, ואיך ראו כלל ישראל את זה "ועננך עומד עליהם" - שהיה למטה מכ' אמה דשלטה ביה עינא, שכלל ישראל ראו את השכינה. עכ"ד.

★ ★

בגמ': דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר רבי יהודה כיון דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא.

מלשון הסוגיא כאן משמע דלרבה דטעם הפסול מצד למעלה מכ' דהא לא שלטה ביה עינא, הא דפליג ר' יהודה גבי סוכה וס"ל דכשרה אף למעלה מכ' אמה, אינו מטעם דס"ל דלא בעינן 'למען ידעו', אלא מטעם דס"ל דאף למעלה מכ' כשמסתכל בעיון רואה את הסכך, וס"ל לר' יהודה דסגי בהכי (ראה מרומי שדה להנצי"ב סוכה ב, א בזה. וע"ע בסי' ניצוצי אור להג"ר ראובן מרגליות לעיל במתני' ב, א).

אמנם הפנ"י (סוכה ב, ב בתוד"ה עד) הוכיח מדברי התוס' שם דס"ל דלר"י לא בעי כלל שתשלוט העין בסכך, והוא ממה שדייקו התוס' על לשון הברייתא שם 'ור' יהודה

מכשיר עד ארבעים וחמישים אמה', למה לא שאלה הגמ' השתא חמישים מותר ארבעים מיבעיא', ותירצו: ויש לומר דאיכא לשנויי הכא כי ההוא לישנא דמשני בריש מפנין 'ארבע וחמש כדאמרי אינשי', וה"ה אפילו טובא. ע"כ. וכתב הפנ"י דאי נימא דארבעים וחמישים בדוקא הוא יש מקום לומר דר' יהודה ס"ל דמה ששולטת העין כשמסתכל בעיון חשיב 'למען ידעו', אבל לתירוץ התוס' דאפי' טובא ממ' ונ' נמי מכשיר ר' יהודה, בודאי מוכח דס"ל להתוס' דר"י לא מצריך כלל דתשלוט ביה עינא, עיי"ש בדבריו.

★ ★

בגמ': והא סוכה דנפיש משכיה וקאמרי רבנן דלא, אלא כיון דקא חשיב אית ליה קלא.

העולה מסוגיא זו דאי אמלתרא היינו קיני שמושכין העין, יש לומר דגם בסוכה מועיל להניח אמלתרא לסוכה הגבוהה למעלה מכ' אמה, כיון שעל ידיהם יבוא לראות הסכך שעל גבי הסוכה ויתקיים 'למען ידעו דורותיכם', אמנם אי אמלתרא היינו פסקי דארזא שכל טעמם דכיון דחשיבי אית ליה קלא למבוי ויודעים שיש בו קורה, א"כ בסוכה דבודאי לא מהני טעם זה להחשיבו לסוכה כשרה (שהרי מ"מ היושב אינו רואה הסכך ולא מתקיים 'למען ידעו' וגו'), לא מהני להניח בה אמלתרא להכשירה בכך.

אמנם ראה בשפת אמת (סוכה ב, א ד"ה אמר רבה) שאחר שכתב בפשטות דלכאורה למ"ד דהיינו קיני יש לומר דמועיל גם בסוכה להניח אמלתרא וכנ"ל, שוב חזר בו וכתב: "אמנם לענ"ד יש לדייק מלשון רש"י ז"ל בטעמא דרבה (סוכה ב, א ד"ה למען ידעו) 'עשה סוכה ששיבתה ניכרת לך', דצריך להיות ההיכר בגוף הסכך ומקום הנחתו, ויש לומר דע"י אמלתרא לא שייך להיות נקרא 'למען ידעו'. וצ"ע".

ובשו"ת חסדי אבות להגאון מקוטנא ז"ל (סוף סי' י"ג) כותב: ראיתי בשפת אמת מועד בריש סוכה דנסתפק אי מועיל בסוכה לרבה אמלתרא למעלה מכ', והנה למ"ד בריש עירובין דהוא קינים, והוא דבר המקבל טומאה. פשוט דהוי מעמיד בדבר המקבל טומאה, דהרי בלא זה הסוכה פסולה, ודמיא לדברי ר"ת בסוכה דף יו"ד ד"ה פירס וכו' ע"כ.